

EDİRNE-ZİNDANALTI KURTARMA KAZILARINDA BULUNAN ERKEN OSMANLI SERAMİKLERİ - I

Gülgün YILMAZ*

Edirne, Merkez, Dilaverbey Mahallesi, Saraçlar Caddesi, 4. pafta, 15. Ada, 21-53 parsel, Zindanaltı Mevki'nde Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun kararı, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izniyle Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Müdürlüğü tarafından 2008 yılında kurtarma kazısı başlatılmıştır. Buradaki çalışmalar kentin sur dışı yapılanması hakkında önemli bilgiler vermenin yanı sıra, Osmanlı Dönemine ait önemli bulgular sağlamıştır.

Kazıların yapıldığı alan kent surunun dış kesiminde kalmakta; kazının başlangıç seviyesi yaklaşık 42 m. olmak üzere 40.98 m. seviyesinde saptanan sur, parselin batı sınırı boyunca uzanmaktadır. Edirne surları, şehre adını veren Roma İmparatoru Hadrianus'un buraya geldiği M.S. 124 yılından sonra kenti bir ordugah (castrum) haline dönüştürdüğü döneme dayanır. Kent, İmparator Diocletianus (284-305) zamanında Thracia eyaletinin önemli bir merkezi durumuna gelmiş ve 6. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun büyük sorunlar yaşadığı Got akınlarına karşı güçlü surları ve stratejik önemiyle tarihe geçmiştir. Yaklaşık kare planlı olan sur, uzun dönemler şehrin savunmasında önemli rol

oynamış, tamir ve eklentilerle 19. yüzyıla kadar korunmuştur. Kale, 1866-70 yıllarında Vali Hürşid Paşa tarafından yıktırılmıştır¹. Kurtarma kazılarında çeşitli dönemlere işaret eden bir tabakalaşma saptanmıştır. Geç Osmanlı, Erken Osmanlı, Bizans ve Roma dönemlerine uzanan tabakalar içinde, Osmanlı Dönemi buluntuları öne çıkmaktadır. Buradan ele geçirilen, kırmızı hamurlu, beyaz astar üzerine kobalt mavisi bezemeli Erken Osmanlı seramiklerinin yoğunluğu dikkat çekicidir.

EDİRNE'DE ERKEN OSMANLI DÖNEMİ (1361-1453)

Edirne, Sultan I. Murad Döneminde (1359-89) Lala Şahin Paşa yönetimindeki Osmanlı ordusunun 1361 yılında Edirne Tekfurunu, Sazlıdere mevkiinde yenmesi ile Osmanlı egemenliğine girer. Bursa'dan sonra ikinci başkent olarak Edirne'yi, seçen I. Murad, bugün Selimiye Camii'nin; bulunduğu yere yakın bir alanda (Sarı bayır veya Muradiye bayırı denilen yerde) olduğu düşünülen Eski Saray'ın inşasını başlatır. Sarayın yapımı 1368 yılında tamamlanincaya kadar Dimetoka'da ikamet eder, kalenin yönetimini ise Lala Şahin Paşa'ya bırakır.

Sultan I. Bayezid (Yıldırım) Döneminde (1389-1402), Yıldırım Camii (1400) ve imareti ile saray hamamı inşa edilir. Bayezid'in oğulları Süleyman, Musa ve Mehmed arasında anlaşmazlıkların yaşandığı Fetret Devrinin (1402-13) karmaşık politik ortamında da şehir önemini korur ve yeni yapılarla zenginleşir. Eski Camii (1403-14) bu dönemde yapılan, medrese ve bedestenin (1418) eklenmesiyle külliye niteliği kazanan en önemli yapıdır. Eski Saray da ihtiyaca bağlı olarak büyütülür. Sarı Cami ve Timurtaş Camii ise Sultan I. Mehmed (Çelebi) Dönemine (1413-21) aittir.

II. Murad Döneminde (1421-51) şehir yine yoğun imar faaliyetlerine sahne olur. Muradiye Camii (1436) ve Üç Şerefeli Camii (1443-7) bu yapılar arasında en önemlileridir. Gazi Mihal Camii (1422), Şah Melek Camii (1429), Dar'ül-hadis Camii (1435), Şehabettin Paşa Camii (1436-7), Arif Ağa Camii (1445-6) ve Mezit Bey Camii (1442) II. Murad döneminden günümüze kalmıştır. Bu dönemde Eski Saray yerine, günümüzde Sarayıçi olarak anılan alanda, Şehzade Mehmed'in (Fatih) 1439 yılındaki sünnet düğünü şenliklerinin yapılacağı Yeni Saray yaptırılır.

İstanbul'un fethi için hazırlıklarını Edirne'de yürüten Sultan II. Mehmed Döneminde (1451-81) Edirne'nin imarı devam eder. Çakırağa Mescidi (1453), Selçuk Hatun Camii (1455-6), Sarıca Paşa Camii (1458-9), İsmail Ağa Camii (1462-3), Ayşe Kadın Camii (1468), Taşlık (Mahmud Paşa) Camii (1473), Sitti Hatun Camii (yakl. 1484), Peykler Medresesi, Zen-i İbrahim Hamamı bu dönemde inşa edilir, Yeni Saray genişletilir ve saraya ulaşımı kolaylaştıran Fatih Köprüsü yaptırılır.

"MİLET TİPİ" ERKEN OSMANLI SERAMİKLERİ

14. yüzyıl sonlarıyla 15. yüzyıl ortalarına ait bu grup seramik, ilk olarak 1935 yılında Milet'teki (Aydın) kazılarda saptanmış², bu seramik tipinin kökeni konusu bilim dünyasını uzun yıllar meşgul etmiştir. İlk buluntu yerine bağlı olarak "Milet Tipi" adı verilen grubun İznik'ten tüm Anadolu'ya ihraç edildiğine ilişkin görüşün³ yanı sıra Batı Anadolu'nun çeşitli merkezlerinde ya da Adalarda üretilmiş olabilecekleri de iddia edilmiştir⁴. Hamur yapısı bakımından Bizans seramikleriyle karşılaştırılan, desenler ve firuze sıraltı örneklerle ise Selçuklu geleneğine bağlanan⁵ seramiklerin asıl üretim yerinin İznik olduğu 1965 yılı İznik kazılarında, büyük bir seramik fırınından ele geçen çok sayıda parça sayesinde anlaşılmıştır⁶. İznik Roma tiyatrosu kazılarında bulunmuş Osmanlı çini fırınlarından ele geçen "Milet Tipi" seramiklerin çokluğu, üretimin yoğunluğunu bir kez daha göstermiştir⁷.

İznik dışında İstanbul⁸, Salihli⁹, Çanakkale¹⁰, Antalya¹¹ gibi merkezlerde örnekleri saptanan "Milet Tipi" seramiklerin Kütahya'da da üretildikleri, yapılan kazılarda ele geçirilen zengin buluntular ve fırın malzemelerinden anlaşılmıştır¹². Kütahya Müzesi'nde korunan bazı kaplar üzerinde üçayakların yapışık vaziyette ele geçirilmesi buradaki üretime işaret etmeleri açısından ilginçtir¹³. "Milet Tipi" seramiklerin alçı mihraplarda mimariye bağlı süsleme elemanı olarak da kullanıldığını özellikle Ankara'da bulunan 15. yüzyıla ait Molla Büyük Mescidi ile Hoca Hundi (Örtmeli) Mescidi göstermektedir¹⁴.

Kırmızı hamur, beyaz astar, alkali kurşun şeffaf sır altına çoğunlukla kobalt mavisi bazen de eflatun, firuze ya da yeşil boya bezeme bu seramikler için karakteristiktir. Selçuklu geleneğini sürdüren firuze sır altına siyah bezemeli örnekler de mevcuttur. Tabak ve kase gibi açık formlar yaygındır. Kapların içini tümüyle kaplayan zengin bezemelere karşılık, arka yüzler yarıya kadar astarlı, basit dalgalı ya da diyagonal hatlarla bezeli ve yine yarıya kadar sırlıdır. Genel olarak bitkisel ve geometrik motifler kullanılmıştır. Çoğu parçada merkezde bir rozet, bazen de dolgun yaprak sarmalları yer alır. Genellikle bitkisel bezemeler kuşaklar halinde serpiştirilmiştir. Işınsal bezemeler de birkaç kuşak halinde kullanılabilir. İlk bakışta metal kapları andıran fakat aynı zamanda Yuan ve Erken Ming sülalelerine ait Çin seladonları üzerinde kabartma olarak görülen ışınsal bezemeler, "Milet Tipi" tabaklarda boya ile taklit edilmiş ve yine iki sıra halinde uygulanmıştır¹⁵. İznik buluntuları arasında balık¹⁶ ve kuş¹⁷ figürleri, altı kollu yıldızlar ya da minik spirallerle doldurulmuş arabesk panellere de rastlanır. 1984 yılı İznik çini fırınları kazılarında insan yüzlü bir parçanın bulunması bu grup seramiklerde insan figürüne de yer verildiğini göstermiştir¹⁸. Desenlerde, 13. yüzyıldan beri Anadolu'ya porselen ihraç eden Çin etkilerinden söz etmek mümkündür.

EDİRNE'DE ELE GEÇİRİLEN "MİLET TİPİ" ERKEN OSMANLI SERAMİKLERİ

Sur dışı bölgesi kurtarma kazılarında ele geçirilen ve son derece zengin bir desen repertuarı sergileyen Edirne buluntuları

arasında yer alan kuş figürlü iki parça (Kat. no. 1, 2) nadir rastlanan örneklerden olup özel bir öneme sahiptir. Bezeme düzenleri her parçada birbirinden farklıdır. Düz ve pervaz ağızlı büyük tabaklar, yayvan ve derin kaselerin yanı sıra kapalı kap formlarına işaret eden kulp parçaları da ele geçmiştir. Beyaz astar ve sıraltı kobalt mavisi kapların yanında (Kat. no. 3-12), nadir rastlanan firuze (Kat. no. 13) ve mor (Kat. no. 14, 15) sıraltına siyah bezemeli örnekler de mevcuttur. Kazıma bezemeli bir örnek (Kat. no. 16) ile Çin porselenlerinin etkisini açıkça ortaya koyan dış yüzü mavi-beyaz bezemeli örnekler de özellikle ilginçtir (Kat. no. 17, 18).

Buluntu yoğunluğu, İznik üretimi olduğu bilinen bu grup seramiklerin Edirne'de üretilmiş olabileceği fikrini doğurmuşsa da fırın malzemeleri gibi üretime ilişkin herhangi bir bulgu elde edilememiştir. Kazı alanında, 0=42 m. olmak üzere 39.00-37.88 m. kodundan gelen seramikler küçük parçalar halinde ele geçmektedir. Hemen üst seviyede rastlanan ve kesilmiş kemikleri de içeren yoğun kemik tabakası, sur dışındaki bu alanın çöplük olarak kullanıldığını düşündürmektedir.

Edirne buluntuları, desen repertuarı, renkler ve formlar açısından İznik çini fırınları ve tiyatro kazıları buluntularıyla paralellik göstermektedir. Yapılacak hamur, sır ve pigment analizleri üretim merkezi konusunda daha net bilgiler sağlayabilecektir. Kazı alanının üç taraftan yapılarla, bir taraftan ise Saraçlar caddesiyle sınırlı olması ve sur duvarının yaratabileceği statik problemler nedeniyle çalışmalar sınırlı bir

alandan yürütülmüştür. Kazının, ikinci dönemde kuzey yönünde genişletilerek sürdürülmesi planlanmakta ve mevcut buluntulara yeni buluntuların ekleneceği beklenmektedir. Küçük bir alandan bu yoğunlukta bir buluntu topluluğunun ele geçmiş olması son derece çarpıcıdır. Buluntuların modern ve bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi Edirne'nin Osmanlı dönemi konusunda yeni bulgular sağlayacak niteliğe ve öneme sahiptir.

Desenler üzerinde yapılacak çalışmalar genel olarak 14.-15. yüzyıla tarihlenen bu grup seramiğin erken ve geç evrelerini de aydınlatacaktır. Şu aşamada Çin porselenleri ve Kaşan seramiklerinin kompozisyon etkilerinden bahsetmek mümkündür.

2008 kazı sezonunda ele geçen çok sayıdaki parçadan formu anlaşılabilen 50 adedi incelenmiştir. Kenar ve kaidelerine göre bunların 24 adedi tabak, 14 adedi derin kase ve 4 adedi yayvan kase olarak tespit edilmiştir. 8 adet kaide parçasının formu anlaşılabilmiştir. Form sınıflandırması aşağıdaki oranlara göre yapılmıştır:

	Ağız çapı	Yükseklik	Kaide çapı
Tabak	27-33 cm.	6-10 cm.	7-11 cm.
Derin Kase	18-20 cm.	8-12 cm.	6-9 cm.
Yayvan Kase	20-25 cm.	10-13 cm.	8-10 cm.

Bu makalede, incelenen 50 parça arasından bir seçim yapılmış, tam veya tama yakın 18 tanesine yer verilmiştir:

KATALOG

Katalog No. : 1

Kazı Kayıt No. : 26

Buluntu Tarihi : 10.03.2008

Plankare ve Tabaka: B VII, 39.15-39.85 m.

Ölçüler : Kaide Çapı 10 cm.

Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir tabağa ait kaide ve taban parçasıdır. Astar ve sınırında çatlaklar görülür.

Tanım : Kırmızımsı kiremit rengi, homojen ve iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına koyu kobalt mavisıyla yapılmış kanatları açık bir kuş figürü yer alır. Kuşun gövde ve başı ince sarmallarla, kanatları paralel ince çizgilerle belirtilmiş; bulunduğu geniş beyaz zemine üç-benek ve noktalar serpiştirilmiştir. Figürün yer aldığı zeminin dışındaki alanlar mavi konturlu ince sarmallarla doldurulmuştur. İçte üç-ayak izi; dışta beyaz astar üzerine şeffaf sıraltına yeşil kıvrımlar görülür.

Karşılaştırma : Aslanapa, 50, Res. 27, Lev. 14; Aslanapa-Yetkin-Altun, 145.

Katalog No. : 2

Kazı kayıt No. : 36

Buluntu Tarihi : 12.03.2008

Plankare ve Tabaka: B VII, 38.65-38.35 m.

Ölçüler : Kaide Çapı 7.1 cm.

Durum : Bir tabağa ait kaide ve taban parçasıdır. Astarında çatlak ve lekeler; sırtında çatlaklar vardır.

Tanım : Pembemsi kiremit rengi, kireç ve kum katkılı, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına, koyu kobalt mavisi ve siyahla yapılmış küçük bir kuş figürü görülür. Kanadı ince kafeslerle belirtilmiş; gagası aralıktır. Figürün çevresi kıvrım dallarla dolgulanmıştır. İçte üç-ayak izi mevcuttur.

Karşılaştırma : Aslanapa, 50, Res. 27, Lev. 14; Aslanapa-Yetkin-Altun, 145.

Katalog No. : 3

Kazı Kayıt No. : 38

Buluntu Tarihi :

Plankare ve Tabaka: B V, 38.08-37.95 m.

Ölçüler : Kaide Çapı 7.1 cm.

Yükseklik 7.8 cm

Ağız Çapı 29.6 cm

Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir tabaktır. Astarında çatlak ve lekeler; sırtında çatlak ve dökülmeler vardır.

Tanım : Kırmızımsı kiremit rengi, homojen ve iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına koyu kobalt mavisiyle yapılmış, tüm yüzeyi yelpaze şeklinde kaplayan bitkisel kompozisyon görülür. Bezeme ortadaki rozetten yanlara yayılan dal ve yapraklardan oluşur. Dışa dönük ağız kenarında iki sıra halinde dizilmiş üçgen bezeme vardır. Dışta yarıya kadar beyaz astarlı alanda yeşilimsi sıraltına yeşil boyayla diyagonal bezeme görülür.

Karşılaştırma : Aslanapa, 38, Res. 6-7, Lev. 12; Parker, 167, Res. 1; Aslanapa-Yetkin-Altun, 83; Özkul-Fındık, 66, 70.

Katalog No. : 4

Kazı Kayıt No. : 49

Buluntu Tarihi : 11.03.2008

Plankare ve Tabaka: B VII, 38.85-38.65 m.

Ölçüler : Kaide Çapı 9.2 cm.
Yükseklik 7.5 cm.

Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir tabaktır. Astarında leke ve çatlaklar; sırında çatlaklar vardır. Tabanın kenar kısmı yaklaşık 2/3 oranında noksandır.

Tanım : Pembemsi kiremit rengi, homojen ve iyi pişirilmiş hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına koyu kobalt mavisıyla yapılmış madalyon içinde rumi kompozisyonu vardır. Madalyonun etrafında ve kenar kısmında iki kuşak halinde ışınsal bezeme; dışa dönük ağız kenarında stilize bulutlar görülür. İçte üç-ayak izi; dışta dibe kadar beyaz astar üzerine renksiz şeffaf sıraltına yeşilimsi maviyle yapılmış diyagonal çizgiler, ağız kenarında dalga bezeme yer alır.

Karşılaştırma : -

Katalog No. : 5

Kazı Kayıt No. : 13

Buluntu Tarihi : 11.03.2008

Plankare ve Tabaka: B VII, 38.85-38.65 m.

Ölçüler : Kaide Çapı 9.5 cm.
Yükseklik 7.3 cm.

Ağız Çapı 31.6 cm.

Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir tabaktır. Astarında ve sırında çatlaklar vardır.

Tanım : Pembemsi kiremit rengi, homojen ve iyi pişirilmiş hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına koyu kobalt mavisıyla yapılmış madalyon içinde altı yapraklı rozet vardır. Madalyonun etrafında ve kenar kısmında iki kuşak halinde ışınsal bezeme; dışa dönük ağız kenarında stilize bulutlar görülür. İçte üç-ayak izi; dışta dibe kadar beyaz astar üzerine renksiz şeffaf sıraltına yeşille yapılmış diyagonal çizgiler, ağız kenarında dalga bezeme görülür.

Karşılaştırma : -

Kazı Kayıt No. : 39
Buluntu Tarihi :
Plankare ve Tabaka: B V, 38.08-37.85 m
Ölçüler : Kaide Çapı 10.2 cm.
Yükseklik 7.8 cm.
Ağız Çapı yakl. 33.2 cm.
Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan tabağın astarında lekeler; sınırında çatlak, dökülme ve patlamalar vardır.
Tanım : Kırmızı kiremit rengi, homojen, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına koyu

kobalt mavisi ve siyahla yapılmış altı yapraklı rozet, yapraklar arasındaki üçgen alanlarda üç-benek motifleri görülür. Madalyonu sınırlayan bant, küçük üç beneklerle doldurulmuştur. Madalyonun etrafında ve kenar kısmında dönüşümlü olarak ışınal ve kıvrım dallardan oluşan kuşak; dışa dönük ağız kenarında stilize bulut bezeme vardır. İçte üç-ayak izi; dışta yarıya kadar beyaz astar üzerine renksiz sıraltına koyu yeşille yapılmış diyagonal çizgiler ve ağız kenarında dalga motifi mevcuttur.

Karşılaştırma : Aslanapa, 34, Res. 44; Aslanapa-Yetkin-Altun, 179.

Katalog No. : 7

Kazı Kayıt No. : 08
Buluntu Tarihi : 10.03.2008
Plankare ve Tabaka: B VII, 39.00 m.
Ölçüler : Kaide Çapı 9.1 cm.
Yükseklik 9.7 cm.
Ağız Çapı yakl. 30 cm.
Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan tabağın astarında leke ve çatlaklar; sırında çatlak, matlaşma ve dökülmeler vardır.
Tanım : Kırmızımsı kiremit renginde, homojen, kötü pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına kobalt mavisi ve siyahla yapılmış dilimli çerçeve içinde merkezden dört yöne dağılan yapraklı dallar; hafif dışa dönük ağız kenarında iki sıra halinde eksenleri kaydırılmış üçgenlerden oluşan kuşak görülür. İçte üç-ayak izi; dışta yarıya kadar beyaz astar üzerine şeffaf renksiz sır altına maviyle yapılmış dalga bezeme vardır.
Karşılaştırma : -

Katalog No. : 8

Kazı Kayıt No. : 29
Buluntu Tarihi : 11.03.2008
Plankare ve Tabaka: BVII, 38.85-38.65 m.
Ölçüler : Kaide Çapı 7.6 cm.
Yükseklik 10.3 cm.
Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir derin kaseye ait parçadır. Astarında leke ve çatlaklar; sırında çatlak, dökülme ve patlamalar vardır. Kasenin kenar kısmı yaklaşık $\frac{3}{4}$ oranında noksandır.
Tanım : Pembemsi kiremit rengi, homojen, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına siyah konturlu koyu kobalt mavisiyle yapılmış, yüzeyi kaplayan bitkisel bezemede ortadaki rozetten çıkan dört adet lale ve aralarında kıvrım dallar; hafif dışa profilli ağız kenarında stilize bulut bezeme görülür. İçte üç-ayak izi; dışta kaideye kadar beyaz astar ve sıraltına koyu yeşil kafes bezeme mevcuttur.
Karşılaştırma : Aslanapa, 41, Res. 20; Aslanapa-Yetkin-Altun, 283.

Katalog No. : 9

Kazı Kayıt No. : 09
Buluntu Tarihi : 14.04.2008
Plankare ve Tabaka: B VI, 38.58-38.45 m.
Ölçüler : Kaide Çapı 7.6 cm.
Durum : Bir kaseye ait taban parçasıdır. Astar ve sırında çatlaklar vardır.
Tanım : Pembemsi kiremit rengi, kireç ve kum katkılı, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına konturları kobalt mavisi, dolguları siyahla yapılmış tüm yüzeye dağılan düzensiz yaprakların çevrelediği çiçek motifi vardır. Yapraklar ince kıvrımlarla dolguludur. İçte üç-ayak izi; dışta dibe kadar beyaz astar üzerine renksiz şeffaf sıraltına siyah boyayla yapılmış bant ve dalga bezeme görülür.
Karşılaştırma : -

Katalog No. : 10

Kazı Kayıt No. : 06
Buluntu Tarihi : 12.04.2008
Plankare ve Tabaka: B VI, 38.95-38.58 m.
Ölçüler : Kaide Çapı 9 cm.
Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir yayvan kaseye ait kaide ve taban parçasıdır. Sırında çatlaklar görülür.
Tanım : Pembemsi kiremit rengi, kireç ve kum katkılı, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına lacivert zeminde siyahla detaylanmış, yapraklarının içi ince çizgi ve noktalarla dolgulanmış, beyaz renkli iri bir çiçek vardır. Madalyon içindeki çiçeğin çevresinde dönüşümlü ışınsal bezeme ve kıvrım dallı bir kuşak yer alır. İçte üç-ayak izi; dışta dibe kadar beyaz astar üzerine sıraltına koyu yeşil diyagonal çizgili bezeme görülür.
Karşılaştırma : Paker, Res. 13; Aslanapa, 38, Res. 30-32, Lev. 26 ve 30; Aslanapa-Yetkin-Altun, 144;

Katalog No. : 11

Kazı kayıt no. : 07

Buluntu Tarihi : 16.04.2008

Plankare ve Tabaka: B VI, 38.35-38.20 m.

Ölçüler : Kaide Çapı 9.8 cm.

Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir yayvan kaseye ait kaide ve taban parçasıdır. Astarında ve sınırında çatlaklar görülür.

Tanım : Kırmızımsı kiremit rengi, homojen, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına koyu kobalt mavisiyle üçlü bant ile çizilmiş, köşeleri yuvarlak girift üçgenlerden oluşan altı kollu yıldız (mühtâr-ü süleyman) görülür. Yıldızın merkezinde benekli rozet ve boşluklarda siyah renkli ince sargal dolgular vardır. İçte üç-ayak izi; dışta dibe kadar beyaz astar ve şeffaf sıraltına mavi kıvrım dallar yer alır.

Karşılaştırma : -

Katalog No. : 12

Kazı kayıt no. : 28

Buluntu Tarihi : 05.05.2008

Plankare ve Tabaka: C VI, 38.33-37.88 m.

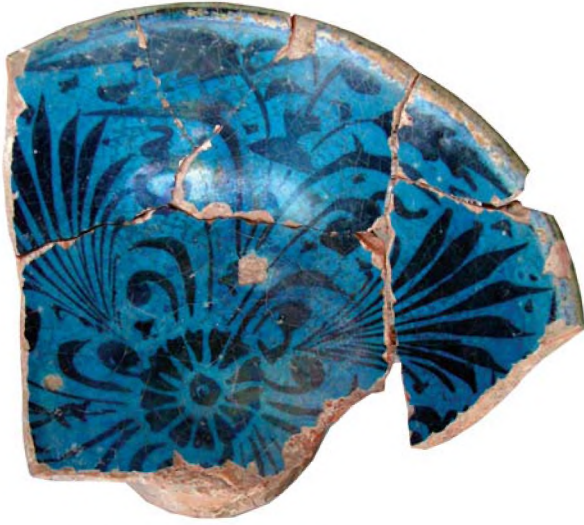
Ölçüler : Kaide Çapı 9.2 cm.

Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir yayvan kaseye ait kaide ve taban parçasıdır. Astarında lekeler, sınırında çatlaklar görülür.

Tanım : Pembemsi kiremit rengi, mika katkılı, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına kobalt mavisiyle yapılmış, içi ince sarmallarla dolgulu yedi kollu yıldız motifinin arasından çıkan damlacık şeklinde uzantılar yer alır. Aralardaki yapraklar kafes bezemelidir. İçte üç-ayak izi; dışta beyaz astar üzerine renksiz şeffaf sır altına yeşil sarmallar yer alır.

Karşılaştırma : Aslanapa, 47, Res. 56.

Katalog No. : 13

Kazı Kayıt No. : 12
Buluntu Tarihi : 11.03.2008
Plankare ve Tabaka: B VI, 38.85-38.65 m.
Ölçüler : Kaide Çapı 7.8 cm.
Yükseklik 9.5 cm.
Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan derin kase parçasıdır. Kenar kısmı yakl. $\frac{1}{2}$ oranında noksandır. Astarında leke ve çatlaklar, sırında çatlaklar vardır.
Tanım : Kırmızımsı kiremit rengi, kireç katkılı, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte firuze sır altına siyahla yapılmış bütün yüzeyi yelpaze şeklinde kaplayan bitkisel kompozisyon görülür. Bezeme ortadaki rozetten yanlara yayılan dal ve yapraklardan oluşur. İçte üç-ayak izi, dışta yarıya kadar yeşilimsi sır altına siyah boyayla yapılmış diyagonal kafes bezeme vardır.
Karşılaştırma : -

Katalog No. : 14

Kazı Kayıt No. : 43
Buluntu Tarihi : 05.05.2008
Plankare ve Tabaka: C VI, 38,33 37,88 m.
Ölçüler : Mevcut 9 x 6.4 cm.
Durum : Bir tabağa ait kaide ve taban parçasıdır.
Tanım : Pembemsi kiremit rengi, kireç ve kum katkılı, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte mor sıraltına siyahla yapılmış bitkisel bezeme izleri yer alır; dışta beyaz astar kalıntısı görülür.
Karşılaştırma : -

Katalog No. : 15

Kazı Kayıt No. : 44

Buluntu Tarihi : 05.05.2008

Plankare ve Tabaka: C VI, 38,33 37,88 m.

Ölçüler : Kaide Çapı 7.1 cm.

Durum : Bir tabağa ait kaide ve taban parçasıdır. Sırında çatlaklar vardır.

Tanım : Pembemsi kiremit rengi, homojen, iyi pişirimli hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte mor sıraltına siyahla yapılmış bütün yüzeyi yelpaze şeklinde kaplayan bitkisel kompozisyon görülür. Bezeme ortadaki rozetten yanlara yayılan dal ve yapraklardan oluşur. İçte üç-ayak izi; dışta beyaz astar üzerine siyah diyagonal çizgiler yer alır.

Karşılaştırma : -

Katalog No. : 16

Kazı Kayıt No. : 14

Buluntu Tarihi : 11.03.2008

Plankare ve Tabaka: B VII, 38.85-38.65 m.

Ölçüler : Kaide Çapı 8 cm.

Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir derin kaseye ait kaide ve taban parçasıdır. Astarında ve sırında çatlaklar vardır.

Tanım : Sarımsı kiremit rengi hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte renksiz şeffaf sıraltına geniş beyaz zeminde lacivert renkli iri çiçek demetleri yerleştirilmiştir. Dışta renksiz şeffaf sıraltına geniş beyaz zeminde dönüşümlü olarak stilize servi ağaçları ve çiçek demetleri sıralanmıştır. Genel olarak kase mavi-beyaz Çin porselenlerinin taklididir. İçte üç-ayak izi görülür.

Karşılaştırma : -

Katalog No. : 17

Kazı Kayıt No. : 50

Buluntu Tarihi : 12.03.2008

Plankare ve Tabaka: B VII, 38.65-38.45 m.

Ölçüler : Mevcut 24 x 9 cm.

Durum : Birleştirilmiş parçalardan

oluşan bir tabağa ait taban parçasıdır. Astarında ve sırında çatlaklar vardır.

Tanım : Pembemsi kiremit rengi, homojen, iyi pişirimli ve sert hamurdan; kalın cidarlı; beyaz astarlıdır.

İçte çift çizgi halinde

renksiz şeffaf sıraltına kobalt mavisi

konturlu yaprak formu alanlar yerleştirilmiştir. Boşluklar yeşil boya ile

yapılan sarmal ve bitkisel motifler ile dolguludur. Dışta, beyaz astar üzerine koyu kobalt mavisi ve siyahla oluşturulmuş kuşaklarda sırası ile sarmaşık dizisi, meandr bandı ve niş içinde stilize servi ağaçları yer alır. Mavi-beyaz Çin porselenlerini taklit eden tabak parçası son derece özenli işçilik gösterir.

Karşılaştırma : Aslanapa, 47, Res. 51, Lev. 16; Aslanapa-Yetkin-Altun, 142.

Katalog No. : 18

Kazı Kayıt No. : 41

Buluntu Tarihi : 16.04.2008

Plankare ve Tabaka: B VI, 38.35-38.20 m.

Ölçüler : Mevcut 11 cm x 8 cm.

Durum : Birleştirilmiş parçalardan oluşan bir tabak kenarıdır. Astarında leke ve çatlaklar; sırında çatlak ve dökülmeler vardır.

Tanım : Kırmızımsı kiremit rengi, mika katkılı, homojen, iyi pişirilmiş hamurdan; beyaz astarlıdır. İçte sgraffito tekniğinde iki bezeme kuşağı görülür. İçteki kuşakta içte kahverengi zeminde beyaz örgü motifleri, dıştaki kuşakta beyaz zeminde lacivert sitlize kufi yazı izleri vardır. Dışta boya ile yapılmış iç içe lacivert ve mor karelerin oluşturduğu geometrik bezeme yer alır.

Karşılaştırma : -

SUMMARY

Two Miletus ware ceramic pieces with bird figures found during the excavations outside of Edirne city walls are rather rare examples; Miletus ware ceramics are famous for their rich design. Ornamental compositions are different by each piece. Besides large dishes and bowls, some handle fragments have also been found as signs of covered pots. There are also examples of white slip and under glaze cobalt blue pots and rare turquoise and purple under glazed, black ornamented ones. One example with sgraffito ornaments and others with blue and white outer ornaments with Chinese inspiration are very interesting. Although the richness of the findings suggests that these typical Iznik ceramics might have been produced in Edirne, there is no conclusive evidence. Chemical and technical analysis will give better information. Work has been conducted in a limited scale as the location is surrounded with buildings on three sides and the Saraçlar Street and due to potential static problems of the city wall. In the second phase, excavation is planned to continue towards North and more findings are expected. In this article, we cover 18 pieces which came out as complete or almost complete within the total findings of 50 pieces.

NOTLAR

- * Yrd. Doç. Dr. Gülgün YILMAZ, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Edirne/TÜRKİYE.
- ** Eserlerin incelenmesi konusundaki izin ve yardımlarından ötürü Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Müdürü Sayın Hasan KARAKAYA'ya teşekkür ederim.

- 1 Yıldırım, Ş., "Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı 2002", *14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Ankara, 2005, 234.
- 2 Sarre, F., "Die Keramik der islamischen Zeit von Milet", *Das Islamische Milet*, Bd. 3 (1935), 69 vd.
- 3 Otto-Dorn, K., *Das islamischen İznik*, Berlin 1941, 151; Otto-Dorn, K., *Türkische Keramik*, Ankara, 1957, 86-89.
- 4 Rice, D. T., *Byzantine Glazed Pottery*, Oxford, 1930, 51; Erdmann, K., "Neue Arbeiten zur türkischen Keramik", *Ars Orientalis*, V (1963), 191.
- 5 Diez, E. ve O. Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul, 1955, 228.
- 6 Aslanapa, O., *Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı*, İstanbul, 1965, 15-20.
- 7 Yalman, B., "İznik Tiyatro Kazısında Bulunan Seramik Fırını", *Sanat Tarihi Yıllığı*, XIII (1988), 153-197; Yalman, B., "İznik Tiyatro Kazısı Erken Osmanlı Seramik Buluntuları", *Prof. Dr. Şerare Yetkin Anısına Çini Yazıları*, İstanbul 1996, 179-186; Özkul-Fındık, N., *İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-1995) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, Ankara, 2001; Bursa Müzesi'nin 1974 yılında müsadere ettiği İznik seramiklerinin bir bölümü tiyatrodan ele geçmiştir bkz. Çorum, B., "1974 Yılında Bursa Müzesi Tarafından Müsadere Edilen İznik Keramikleri", *Sanat Tarihi Yıllığı*, VI (1976), 279-282, Res. 2-14.
- 8 İstanbul (Saraçhane) buluntuları için bkz. Harrison, R. M. ve N. Fıratlı, "Excavations at Saraçhane in İstanbul: 2nd and 3rd

- Preliminary Reports", *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 20 (1966), 230, fig. 22; Harrison, R. M. ve N. Fıratlı, "Excavations at Saraçhane in İstanbul: 4th Preliminary Report", *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 21 (1967), 278, fig. 26.
- 9 Salihli (Sardis) buluntuları için bkz. Crane, H., "Some Archaeological Notes on Turkish Sardis", *Muğarnas*, Vol. 4 (1987), 53-54, fig. 15; Greenewalt, J. ve H. Crawford, "The 18th Campaign at Sardis 1975", *Basor*, Vol. 228 (1978), 47-59.
- 10 Çanakkale buluntuları için bkz. Akarca, A., "Çanakkale'de Yeni Bir Çanak Çömlek Merkezi", *VII. Türk Tarih Kongresi, Tebliğler*, I (1979), 501-506.
- 13 Antalya buluntuları için bkz. Ünal, İ., "Antalya Bölgesindeki Çinili Eserler", *Etnografya Dergisi*, 14 (1974), 15-28.
- 14 Paker, M., "Anadolu Beylikler Devri Keramik Sanatı", *Sanat Tarihi Yıllığı* (1964-65), 155; Şahin, F., "Kütahya Çini-Keramik Sanatı ve Tarihinin Yeni Buluntular Açısından Değerlendirilmesi", *Sanat Tarihi Yıllığı*, IX-X (1979-80), 259 vd.
- 15 Kürkman, G., *Toprak, Ateş ve Sır: Tarihsel Gelişimi, Atölyeleri ve Ustalarıyla Kütahya Çini ve Seramikleri*, İstanbul, 2005, 40, Res. 51.
- 16 Ankara mihraplarında seramik kase kullanımı için bkz. Eskici, B., *Ankara Mihrapları*, Ankara, 2001, 303-4. Ayrıca bkz. Öney, G., *Beylikler Devri Sanatı XIV.-XV. Yüzyıl (1300-1453)*, Ankara, 1989, 47.
- 17 Carswell, J., *Iznik Pottery*, London, 1998, 29.
- 18 Balıklı örnekler için bkz. Çorum, B., "Balık Figürlü Milet İşleri Keramikler", *Sanat Tarihi Yıllığı*, XII (1983), 1-4; Aslanapa, O., Ş. Yetkin ve A. Altun, *Iznik Çini Fırınları Kazısı: II. Dönem 1981-1988*, İstanbul, 1989, 279; Bulut, L., "Seramik Tabak", *Akdeniz'de İslam Sanatı: Erken Osmanlı Sanatı Beyliklerin Mirası*, İstanbul, 1999, 103; Özkul-Fındık, N., *Iznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-1995) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, Ankara, 2001, 40, Fot. 20.
- 19 Kuşlu örnekler için bkz. Aslanapa, O., *Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı*, İstanbul, 1965, 50, Res. 27, Lev. 14; Aslanapa, O., Ş. Yetkin ve A. Altun, *Iznik Çini Fırınları Kazısı: II. Dönem 1981-1988*, İstanbul, 1989, 145.
- 20 Aslanapa, O., Ş. Yetkin ve A. Altun, *Iznik Çini Fırınları Kazısı: II. Dönem 1981-1988*, İstanbul, 1989, 141.

KAYNAKÇA

Aslanapa, O., *Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı*, İstanbul, 1965.

Aslanapa-Yetkin-Altun Aslanapa, O., Ş. Yetkin ve A. Altun, *Iznik Çini Fırınları Kazısı: II. Dönem 1981-1988*, İstanbul, 1989.

Özkul-Fındık Özkul-Fındık, N., *Iznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-1995) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, Ankara, 2001.

Paker Paker, M., "Anadolu Beylikler Devri Keramik Sanatı", *Sanat Tarihi Yıllığı* (1964-65), 155-182.

